

## Hop, Marjanneke, laat de poppetjes dansen.

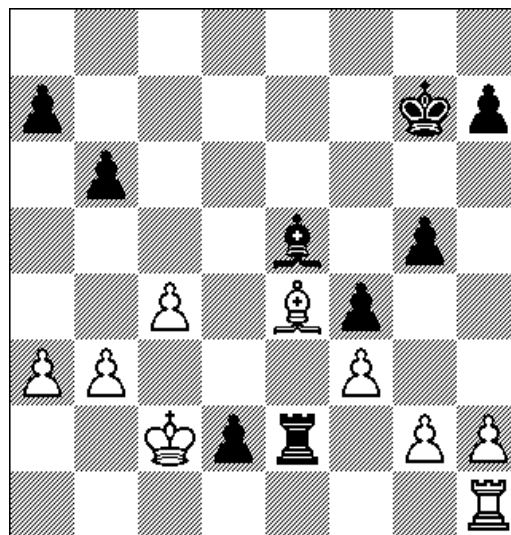
Hans Meijer

Tijdens het schrijven van mijn columns over verleden, heden en toekomst van het computerschaak, resp. Schaken tussen wal en chip en Het is schaken, maar niet zoals wij het kennen, kwam ik elf schaakpartijen van computers tegen mensen tegen die ik u niet wil onthouden. Vandaar deze bijlage bij bovengenoemde columns.

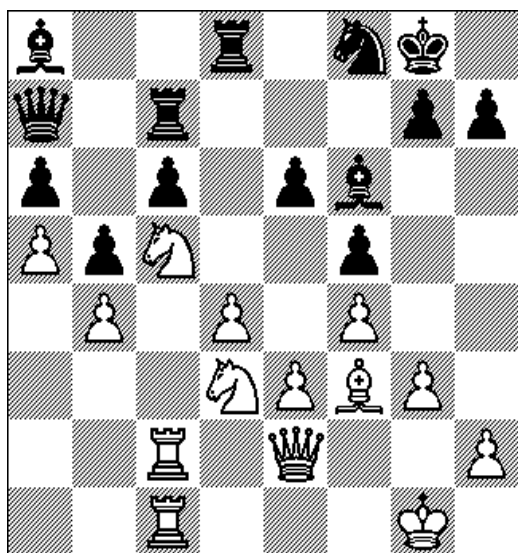
Zoals bekend hadden Max Euwe en Hein Donner geen hoge pet op van het schaakniveau van computers. Hieronder twee partijen waarin zij hun gelijk in 1974 resp. 1982 aantoonde.

CD-6600 (David Slate, Larry Atkin, Keith Gorlen) – Prof. dr. M. Euwe (januari 1974).

1. e4 e5 2. Lc4 Pf6 3. Pc3 Pxe4 4. Pxe4 d5 5. Lb5+ c6 6. Ld3 dxe4 7. Lxe4 Ld6 8. d4 exd4 9. Dxd4 0-0 10. Pf3 De7 11. Lg5 f6 12. Le3 Pa6 13. 0-0-0 Lc7 14. c4 Le6 15. Lc2 Pb4 16. Lb1 Tad8 17. De4 f5 18. Dh4 Dvh4 19. Pvh4 b6 20. b3 f4 21. Ld4 c5 22. Lc3 Pc6 23. Txd8 Txd8 24. a3 Pd4 25. Lc2 Te8 26. f3 g5 27. Lxd4 cxd4 28. Pf5 Lxf5 29. Lxf5 Te2 30. Lh3 Te3 31. Kb2 Le5 32. Le6† Kg7 33. Ld5 d3+ 34. Kb1 Te2 35. Le4 d2 36. Kc2? Zie diagram. Euwe: 'De enige grove fout. Na 36. Td1 Tvg2 37. Kc2 Tvh2 38. Txd2 Txd2 39. Kxd2 had nog een lang eindspel kunnen volgen.' 36...Te1 37. Kxd2 Tvh1 38. h3. 0-1 Uit: Nieuwsbrief Max Euwe Centrum, nr. 74, 3-2010.



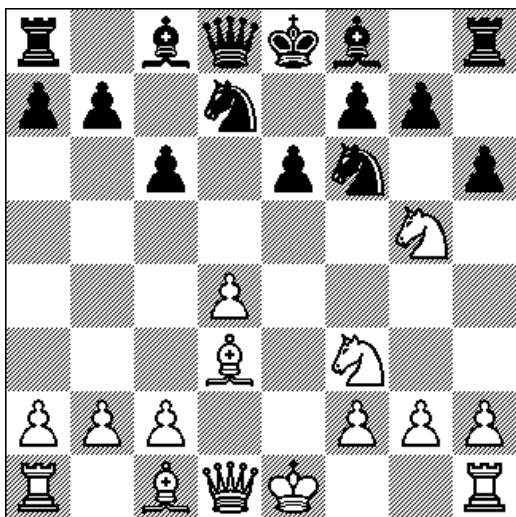
Op 5 maart 1982 speelde Donner een partij tegen Belle van het beroemde AT&T Bell Labs. Donner gaf zijn visie op deze partij in NRC Handelsblad op 9 maart 1982 in het artikel *Belle*, zie *De Koning* (1987; pp. 364-367). Donner: 'Ik deed natuurlijk helemaal niets, geen aanval, geen dreiging, om geen aanknopingspunten te bieden. 'Carotte' noemen biljarters dat, in schaken spreken we van 'prohylaxe', gewoon de stukken op de goede plaatsen neerzetten en laat hem maar tonen wat hij kan.' Voor Donner was het een schertsvertoning waarvoor het geld blijkbaar niet op kon. Voor Donner zelf zat er niet meer in dan een schamel loon, want als mens was je de sluitpost op de begroting. Zijn voorstel voor een weddenschap werd niet aangenomen.



J.H. Donner - Belle (Ken Thompson, Joe Condon), Exhibitie partij, Delft, 05-03-82. Klik [hier](#).

1. d4 d5 2. c4 c6 3. Pf3 Pf6 4. Pc3 e6 5. Lg5 Pbd7 6. e3 Da5 7. Pd2 Lb4 8. Dc2 0-0 9. Le2 dxc4 10. Lxf6 Pxf6 11. Pxc4 Dc7 12. 0-0 Td8 13. a3 Le7 14. b4 b6 15. Tfc1 Lb7 16. Lf3 a6 17. Tab1 Pd7 18. a4 Tab8 19. g3 Kh8 20. Lg2 f5 21. Pe2 Te8 22. Pf4 Lg5 23. Pd3 Lf6 24. f4 Tec8 25. a5 b5 26. Pd2 La8 27. Pb3 Da7 28. De2 Tc7 29. Pbc5 Pf8 30. Tc2 Te8 31. Tbc1 Kg8 32. Lf3 Td8 Zie diagram. 33. g4 Tdc8 34. Tc3 fvg4 35. Lvg4 Te7 36. Da2 Tce8 37. f5 Td8 38. Pf4 Lxd4 39. exd4 Txd4 40. f6 Txf4 41. fxe7 Tvg4 42. Tg3 Tvg3 43. hxg3 Dxe7 44. Dd2 h6 45. Td1 De8 46. Dd6 e5 47. Dc7 Dh5 48. Tf1 De8 49. Dd6 e4 50. Tf4 e3 51. Te4 Dc8 52. Txe3 h5 53. Te7 Df5 54. Df4 Dg6 55. Ta7 De8 56. Dd4 Dg6 1-0

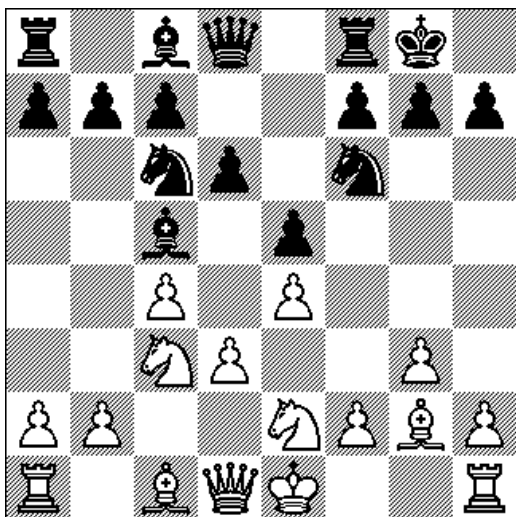
In de Schakend Nederland van december 1980, pp. 393-396, kondigde Jaap van den Herik de oprichting van de Computerschaak Vereniging Nederland, afgekort CSVN, aan. Iedereen kon lid worden. Zijn artikel had als titel *Verover computerschaak de schaakwereld?* Het antwoord van Van den Herik op zijn vraag was uiteraard een volmondig ja. De toekomst was aan de intelligente denkmachines! Tijdens de Amsterdamse bedrijvenolympiade van 1987 ondervonden we dat aan den lijve. De vier Mephisto computers van Wegam wonnen dit toernooi met 20 uit 28, op een punt gevolgd door IBM en ABN. Belangrijk voor het meten van de onderlinge krachten waren de AEGON Mens tegen Computer toernooien die van 1986 tot en met 1997 gehouden werden. In 1994 was er sprake van evenwicht, totaalscore mensen tegen computers 114 - 114, zie Schakend Nederland 94.5, pp. 8-10. AEGON stopte met dit toernooi toen Kasparov van Deep Blue verloor.



Deep Blue (Feng-hsiung Hsu, e.a.) - Garry Kasparov (New York, 10 mei 1997). Klik [hier](#).  
**1. e4 c6 2. d4 d5 3. Pc3 dx e4 4. Pxe4 Pd7 5. Pg5 Pgf6 6. Ld3 e6 7. P1f3 h6** Zie diagram. **8. Pxe6 De7 9. 0-0 fxe6 10. Lg6+ Kd8 11. Lf4 b5 12. a4 Lb7 13. Te1 Pd5 14. Lg3 Kc8 15. axb5 cxb5 16. Dd3 Lc6 17. Lf5 exf5 18. Txe7 Lxe7 19. c4 1-0**

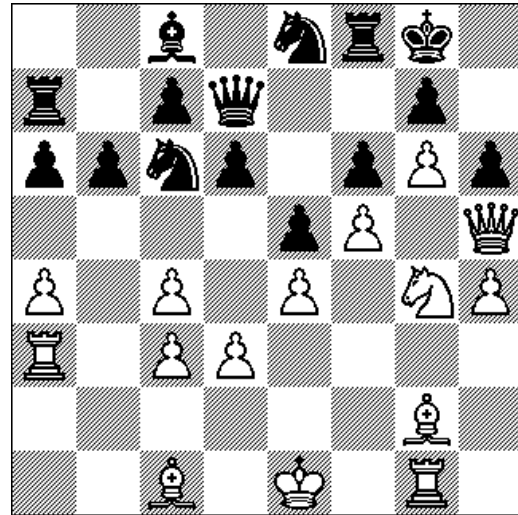
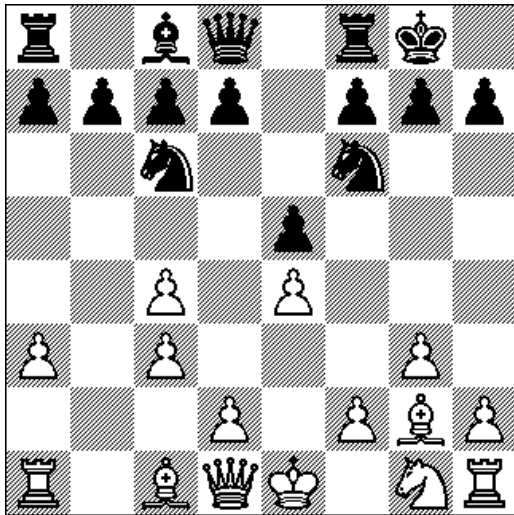
Jaap van den Herik schreef in de Schakend Nederland van juli 1997, pp. 12-13, het volgende over de door hem voorspelde overwinning van een schaakcomputer op de wereldkampioen. Van den Herik: 'Zoals bekend heb ik een aantal weddenschappen lopen. Om precies te zijn drie: met Hans Böhm, Hans Ree en Christian Donniger. Van Böhm mocht ik vernemen dat hij vond dat ik gewonnen had. Ree daarentegen schreef dat hij vooralsnog niet overtuigd was. Van Donniger zal ik binnenkort wel iets horen. Bij Ree ging het om een plaats bij de beste vijf spelers ter wereld voor het jaar 2000. Hij vond de overwinning op Kasparov niet overtuigend genoeg. Tja, sommige mensen zijn nu eenmaal moeilijk te overtuigen. Ik denk dat het vanzelf komt.'

In het jaar 2000 werd de schaakcomputer Fritz SSS\* van Frans Morsch (Chessbase) uitgenodigd voor het Broekhuis NK Schaken in Rotterdam. Met 7 uit 11, waarvan twee gratis, eindigde Fritz SSS\* op een gedeelde derde plaats achter Loek van Wely, 8.5 uit 11, en Jeroen Piket, 7.5 uit 11.

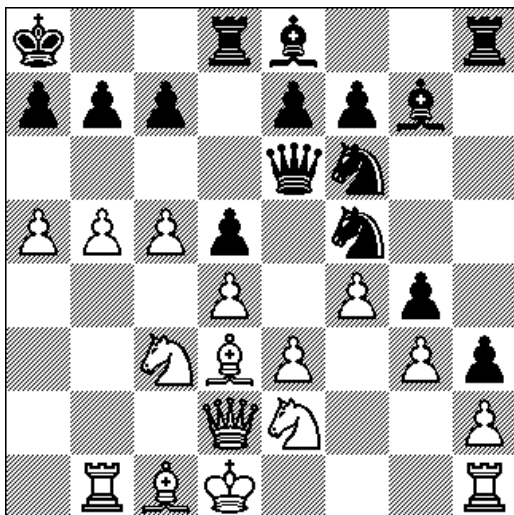


Erik van den Doel – Fritz SSS\* (Frans Morsch), NK 3<sup>e</sup> ronde, 9 mei 2000, Rotterdam. Klik [hier](#).  
**1. c4 Pf6 2. Pc3 e5 3. e4 Lc5 4. g3 0-0 5. Lg2 Pc6 6. Pge2 d6 7. d3** Zie diagram. Volgens Hans Ree had Erik van den Doel zich grondig voorbereid en oefenpartijen tegen de computer gespeeld. Deze zevende zet was volgens Ree een grove fout. De rest van zijn zetten schudde de computer uit zijn mouw. **7...Pg4 8. 0-0 f5 9. Pa4 Pxf2 10. Txf2 Lxf2+ 11. Kxf2 f4 12. gxf4 exf4 13. Pg1 Dh4+ 14. Kf1 f3 15. Pxf3 Dxh2 0-1** Zo moest het dus niet. Hoe het wel moest lieten Loek van Wely en John van der Wiel in de 7<sup>de</sup> en 11<sup>de</sup> ronde zien.

Loek van Wely – Fritz SSS\* (Frans Morsch), NK 7<sup>e</sup> ronde, 14 mei 2000, Rotterdam. Klik [hier](#).  
**1.c4 e5 2. g3 Pf6 3. Lg2 Pc6 4. Pc3 Lb4 5. a3 Lxc3 6. bxc3 O-O 7. e4** Zie diagram links.



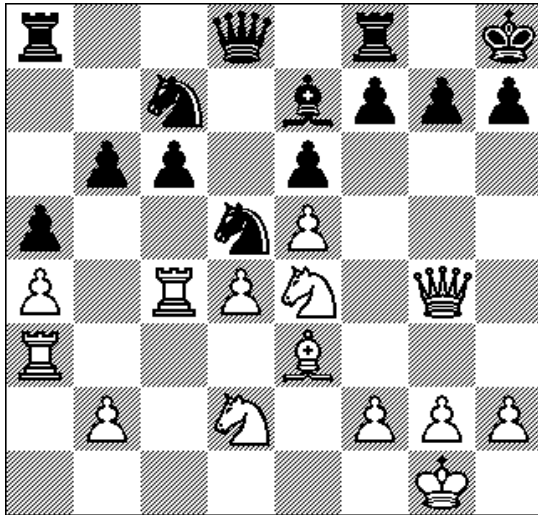
‘Hier is het eigenlijk al afgelopen’, vond Frans Morsch, de programmeur wiens levenswerk Fritz was. Tim Krabbé: ‘Het is genant om het nu volgende volstrekt planloze spel, zoals nooit eerder in een Nederlands Kampioenschap schaken vertoond, aan te zien. Ik vroeg Morsch wat hij daar aan zou gaan doen; zorgen dat Fritz dat type stelling beter begrijpt, of hem een andere opening laten spelen?’ ‘Ik vrees het laatste,’ zei Morsch. **7...a6 8. a4 d6 9. d3 Lg4 10. f3 Ld7 11. Pe2 Dc8 12. h3 b6 13. f4 Le6 14. f5 Ld7 15. g4 Pe8 16. Pg3 Dd8 17. g5 Lc8 18. h4 f6 19. Dh5 Pa5 20. Ta3 De7 21. Pf1 Pc6 22. Pe3 Dd7 23. g6 h6 24. Pg4 Ta7 25. Tg1** Zie diagram rechts. Zwart gaf op; er is niets tegen Lf3, Lh6, Ph6+ en mat.



John van der Wiel - Fritz SSS\* (Frans Morsch), NK 11<sup>e</sup> ronde, 18 mei 2000, Rotterdam. Klik [hier](#).  
**1.d4 d5 2.c3 Pf6 3.Lg5 Pe4 4.Lf4 g5 5.Lc1 h6 6.e3 Lg7 7.Ld3 Pd7 8.c4 Pdf6 9.f3 Pd6 10.c5 Pf5 11.Pe2 g4 12.f4 Dd7 13.Pbc3 De6 14.Dd2 Ld7 15.b4 h5 16.a4 O-O-O 17.Kd1 h4 18.b5 Kb8 19.Tb1 h3 20.g3 Le8 21.a5 Ka8** Zie diagram. **22.Ke1 Ld7 23.Kf2 a6 24.Dc2 Tb8 25.Ld2 axb5 26.Pxb5 Lxb5 27.Txb5 Pe4+ 28.Lxe4 Dxe4 29.Dxe4 dxe4 30.Pc3 e6 31.Pxe4 Pe7 32.Pg5 Thf8 33.Thb1 Ka7 34.a6 bxa6 35.Txb8 Txb8 36.Txb8 Kxb8 37.Pxf7 Kc8 38.Pg5 Kd7 39.Ke2 Pf5 40.Pe4 Kc6 41.Pf2 Ph6 42.La5 Lf6 43.Kd3 Kd7 44.e4 Lg7 45.Kc4 Kc6 46.Ld2** 1-0 John van der Wiel was de anti-computerschaak expert bij uitstek.

In dit kader is het de moeite waard om *Fritz in het NK* van Herman Grooten, een van de NK 2000 deelnemers, te lezen. Grooten had vooraf bepaald dat hij gewoon tegen de computer zou gaan schaken. Hij deed dat voortreffelijk en na de twaalfde zet stond hij in hogere zin strategisch gewonnen. Pas toen Grooten in tijdnood raakte lukte het Fritz om hem toch nog te flessen.

Begin deze eeuw overvleugelde de schaakcomputer definitief de mens. Toppers als Loek van Wely, Michael Adams en wereldkampioen Vladimir Kramnik dolven het onderspit tegen de machines. Al met al heeft het zo’n tweeëndertig jaar geduurd om het niveau van het computerschaak op te krikken van dat van een amateur naar dat van een wereldkampioen.

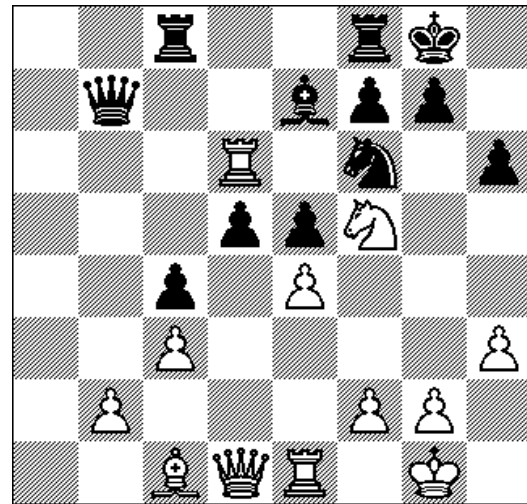


Rebel (Ed Schröder) – Loek van Wely, Maastricht, 21 februari 2002. Klik [hier](#).

1.e4 e6 2. d4 d5 3. Pd2 Pc6 4. Pgf3 Pf6 5. e5 Pd7 6. Pb3 Le7 7. Lb5 Pcb8 8. 0–0 b6 9. De2 a5 10. Le3 La6 11. a4 c6 12. Lxa6 Pxa6 13. Tfc1! 0–0 14. c4 dxc4 15. Txc4 Pdb8 16. Pbd2! Pb4 17. Pe4 P8a6 18. Pfd2! Pc7 19. Dg4 Kh8 20. Ta3! Pbd5 Zie diagram. 21. Lg5! f6 22. exf6 gxf6 23. Th3! De8 24. Dh4 Tf7 25. Lh6 b5 26. axb5 cxb5 27. Tc1 a4 28. Tg3! a3 29. bxa3 Txa3 30. Pf3! b4 31. Dh5! Txf3 32. gxf3 Lf8 33. Kh1! Te7 34. Tcg1 1-0 Een van de beste prestaties van Rebel.

Hydra (Dr. Christian Donniger, Dr. Ulf Lorenz, GM Christopher Lutz) - Michael Adams, Londen, ronde 3, 23 juni 2005. Klik [hier](#).

1. e4 e5 2. Pf3 Pc6 3. Lb5 a6 4. La4 Pf6 5. O-O Le7 6. Te1 b5 7. Lb3 d6 8. c3 0-0 9. d4 Lg4 10. d5 Pa5 11. Lc2 c6 12. h3 Lc8 13. dxc6 Dc7 14. Pbd2 Dxc6 15. Pf1 Le6 16. Pg5 Ld8 17. Pe3 Ld7 18. a4 h6 19. Pf3 Tc8 20. axb5 axb5 21. Ph4 Pc4 22. Pxc4 bxc4 23. La4 Dc7 24. Lxd7 Dxd7 25. Pf5 d5 26. Ta6 Db7 27. Td6 Le7 Zie diagram. 28. Lxh6! 1-0 Hydra won van Adams met 5.5 – 0.5.



Deep Fritz (Frans Morsch e.a.) – Vladimir Kramnik, Bonn, 5 december 2006. Klik [hier](#).

1.e4 c5 2.Pf3 d6 3.d4 Pxd4 4.Pxd4 Pf6 5.Pc3 a6 6.Lc4 e6 7.0-0 Le7 8.Lb3 Dc7 9.Te1 Pc6 10.Te3 0-0 11.Tg3 Kh8 12.Pxc6 bxc6 13.De2 a5 14.Lg5 La6 15.Df3 Tab8 16.Te1 c5 17.Lf4 Db7 18.Lc1 Pg8 19.Pb1 Lf6 20.c3 g6 21.Pa3 Dc6 22.Th3 Lg7 23.Dg3 a4 24.Lc2 Tb6 25.e5 dxe5 26.Txe5 Pf6 27.Dh4 Db7 28.Te1 h5 29.Tf3 Ph7 30.Dxa4 Dc6 31.Dxc6 Txc6 32.La4 Tb6 33.b3 Kg8 34.c4 Td8 35.Pb5 Lb7 36.Tfe3 Lh6 37.Te5 Lxc1 38.Txc1 Tc6 39.Pc3 Tc7 40.Lb5 Pf8 41.Pa4 Tdc8 42.Td1 Kg7 43.Td6 f6 44.Te2 e5 45.Ted2 g5 46.Pb6 Tb8 47.a4 1-0 Deep Fritz won de match met 4 – 2.

Hans Ree stelde *In den eersten stoot pat* (1979) in het hoofdstuk over *Automaten* dat het hem realistisch leek dat binnen een jaar of vijftien een computerprogramma de wereldkampioen kon verslaan. Hij deed dat naar aanleiding van een nederlaag in een simultaan van Walter Browne tegen Chess 4.6 (David Slate en Larry Atkin), klik [hier](#). Volgens Ree werd in schakerskringen over schakende computers altijd erg lacherig gedaan maar daar was steeds minder reden toe. De beroepsschaker en zijn gezin wachtte een dystopische toekomst. Net als de Franse generaal Pichegru stelde Ree zich de vraag ‘Wat nu?’.

Wat schaakcomputers betreft kreeg Ree gelijk. Daar lachen we inderdaad niet meer om. De schaakcomputers, AlphaZero voorop, hebben ons bestaan verrijkt. Wat die dystopische toekomst betreft kreeg Ree min of meer gelijk. Er zijn nog steeds weinig schakers die van schaken kunnen leven waardoor veel subtoppers op een gegeven moment afhaken en een ander beroep kiezen. Toch lijkt dit er weinig toe te doen. Veertig jaar nadat Ree zijn artikel over *Automaten* schreef zijn er nog altijd miljoenen schakers die het boeiend vinden om schaakstukken op schaakborden te zien of te laten dansen. Hop, Marjanneke!